

DOI: 10.26693/jmbs03.07.303

УДК 796.712.093.5(73)

Хіменес Х., Білик О.

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМ ЗМАГАНЬ У ПРОФЕСІЙНИХ АВТОПЕРЕГОНАХ США (НА ПРИКЛАДІ «NASCAR» ТА «INDYCAR»)

Львівський державний університет фізичної культури, Україна

bilykoleh@ukr.net

Система змагань у професійних автоперегонах характеризується різними багатоструктурними аспектами. В США найбільш популярними автоперегонами є «NASCAR» та «Verizon IndyCar Series». Особливостями систем змагань, які в більшості випадках відмінні, є: наявність різних відповідальних структур за проведення змагань, кількість етапів, спосіб проведення змагань, змістова частина гонок, дні проведення змагань, система нарахування очок, кількість команд, технічні характеристики автомобілів, тип трас та наявність «топ-трас», показники максимальної швидкості під час гонок, зацікавленість глядачів, кількість «піт-стопів» за гонку та їх тривалість, територія проведення, виробники автомобілів. Важливою спільною ознакою суперсерій даних автоперегонів є їх проведення на території США. Зацікавленість глядачів «NASCAR» і «Verizon IndyCar Series», які відбуваються у 26 та 17 штатах відповідно зумовлюється також ефективними видовищними компонентами під час безпосередньої гонки. Зважаючи на специфічні традиції змагальної діяльності у «NASCAR», існує значна кількість аварійних ситуацій, які сприяють більшому заохоченню глядацької аудиторії. Організатори змагань у «Verizon IndyCar Series», від початку становлення перегонів, зосереджують свою увагу на якомога безпечнішу та водночас швидкісну змагальну конкуренцію у відповідності офіційній регламентації.

Ключові слова: автоперегони, особливості, змагання, «NASCAR», «Verizon IndyCar Series».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури на 2016–2020 рр. «Професійний спорт в освітньому та науковому просторі», № державної реєстрації 0116U003166.

Вступ. Система змагань є важливим чинником розвитку індустрії професійного спорту [3, 5, 7]. Професійні спортивні ліги практикують широкий

спектр маркетингових заходів, які спрямовані на залучення глядачів. Їхнє планування відбувається у відповідності до політичних, правових, економічних та соціальних аспектів, які мають тенденцію до актуалізації. Таку модель спортивного видовища, на думку значної кількості фахівців, розвинуто у Сполучених Штатах Америки [6, 8, 9].

Професійні автоперегони відносяться до видів спорту, де видовище є ключовим чинником реалізації поставлених цілей. Найбільшу кількість наукової інформації відображено в системі досліджень професійних автоперегонів «Формула-1» [3, 6, 7], яка підпорядковуються Міжнародній автомобільній федерації. Проте, професійні автоперегони включають у себе й інші види популярних змагань на спеціально модифікованих автомобілях, які в процесі розвитку зазнавали численних змін [1, 8, 12, 15]. До прикладу професійними автоперегонами в США, які не поступаються популярності «Формулі-1» є автоперегони «Національної асоціації перегонів серед серійних автомобілів», аббревіатура яких більш відома як «NASCAR» та автоперегони на автомобілях із відкритими колесами «Verizon IndyCar Series» [12, 14, 15, 16].

Мета дослідження. Виявити характерні особливості забезпечення ефективності систем змагань у професійних автоперегонах США та порівняти їх.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури, аналіз документальних матеріалів, відеоспостереження змагальної діяльності.

Результати дослідження та їх обговорення.

Дані наукових джерел, засоби масової інформації у сфері професійного спорту, відзначають особливу його популярність на Північно-американському континенті. Крім, ігрових професійних видів спорту (баскетбол, хокей, американський футбол, бейсбол) в США досить ефективно функціонують й інші його види. Зокрема йдеться про автоперегони «NASCAR» та «Verizon IndyCar Series», які щороку стають дедалі видовищнішими і популярнішими. Згідно класифікації видів спорту ці автоперегони

знаходяться в одній групі під назвою «технічні види спорту», проте у своїй структурі вони мають значні відмінності [2, 4, 11, 13].

Керівними структурами відповідальними за розвиток, популяризацію та організацію змагань «NASCAR» є відповідна назві гонок компанія на чолі з сім'єю Франс з 1949 року. Варто зазначити, що дані автоперегони користуються великою популярністю в США і проводяться також в інших регіонах світу, це підтверджується популярністю підпорядкованих серій професійних автоперегонів. Так, найвищою ланкою у системі «NASCAR» є «Monster Energy NASCAR Cup Series», далі за популярністю функціонує «NASCAR Xfinity Series», третьою серією є «Camping World Truck Series». Також в системі «NASCAR» є такі окремі змагання, як «NASCAR Pinty's Series» (Канада), «NASCAR Peak Mexico Series» (Мексика), «NASCAR Whelen Euro Series» (країни Європи), «NASCAR Home Tracks», «Whelen All-American Series», «NASCAR Whelen Modified Tour», «NASCAR K&N Pro Series East», «NASCAR K&N Pro Series West», «NASCAR AutoZone Elite Division, Southeast Series» та «NASCAR AutoZone Elite Division, Midwest Series».

Наявність такої кількості різних змагань в одній структурі та їх проведення за межами США свідчить, на нашу думку, про експансію автоперегонів у інші країни світу, проте, за даними фахівців [8, 13, 19], саме найвища ланка автоперегонів «NASCAR» (сьогодні це «Monster Energy NASCAR Cup Series») є метою для більшості професійних гонщиків із нижчих серій. Це першочергово, зумовлюється високими гонорарами. Так, за кожний етап серії, яка відбувається на території США можна отримати від 2 до 7 млн доларів. Такий підхід дає змогу командам відібрати кращих спортсменів у найвищу серію, що на нашу думку і є своєрідною системою відбору новачків у професійні команди з автоперегонів США [10, 11, 18].

Автоперегони «Verizon IndyCar Series» підпорядковуються лізі «IndyCar», яка 1994 року створила дані змагання, що на Північно-Американському континенті характеризуються в якості найбільш статусних автоперегонів із відкритими колесами, незважаючи на присутність у регіоні схожої за структурою та змістом гонки «Формула-1». Проте, таке визнання автоперегони отримали лише у 2008 році, коли лізі «IndyCar» вдалось поглинути у свою юрисдикцію головного конкурента «Champ Car». Це відповідно реформувало «IndyCar» у монополію на ринку надання подібних спортивних послуг США. Серії «Indy Lights», «Pro Mazda» та «Usf2000» в системі змагань «IndyCar» забезпечують потенційний відбір професійних гонщиків [8, 11, 20].

Загалом на думку спеціалістів з професійного спорту, з якою ми погоджуємось, такий підхід підпорядкування автоперегонів у США підтверджує їх, як виключно комерційний проект з метою отримання значних фінансових вигод [8, 10, 17].

В системі змагань професійних автоперегонів «NASCAR» та «Verizon IndyCar Series» існує низка характерних особливостей із спільними, але в більшості відмінними ознаками (таблиця).

Професійні автоперегони «NASCAR» тривають 9 місяців та включають в себе 40 етапів, які складаються з регулярного чемпіонату та серій «плей-офф». «Verizon IndyCar Series» триває 5 місяців і відповідно 17 етапів виключно регулярного чемпіонату.

В «NASCAR» та «Verizon IndyCar Series» система змагань передбачає спільність щодо окремих частин гонок, оскільки вони проводяться у п'ятницю, суботу та неділю та мають однакові складові, а саме практику, кваліфікацію та безпосередньо перегони. Варто зауважити, що в календарі змагань даних автоперегонів спостерігається одночасне їх проведення, що на нашу думку актуалізує даний напрям дослідження, оскільки підтверджує їх роздільний розвиток з впливом на різні споживчі ринки ведення спортивного бізнесу, незважаючи на загальну класифікаційну однорідність.

Відмінною ознакою професійних автоперегонів США є система нарахування очок. У «NASCAR» за перше місце переможець гонки отримує 46 очок, друге місце 42, третє місце 41 очко, далі в порядку спадання нараховуються до 43 місця, за яке надається лише одне очко. Додатковий бал нараховується за лідерство хоча б в одному колі гонки і за лідерство в більшості кіл гонки.

Професійні кільцеві автоперегони «Verizon IndyCar Series» в системі нарахування очок з метою визначення переможця використовують дещо відмінний підхід, оскільки всі учасники гонки отримують залікові бали. Так, **перше** місце – 50 очок, **2** – 40, **3** – 35, **4** – 32, **5** – 30, **6** – 28, **7** – 26, **8** – 24, **9** – 22, **10** – 20, **11** – 19, **12** – 18, **13** – 17, **14** – 16, **15** – 15, **16** – 14, **17** – 13, **18** – 12, **19** – 11, **20** – 10, **21** – 9, **22** – 8, **23** – 7, **24** – 6, від **25** місця і до останнього нараховується по 5 залікових балів.

Проте, варто зазначити, що у спортивному регламенті етапу «Indy 500» та фінальної гонки «Sonoma» передбачається подвоєння суми очок власне у перегонах та додаткові очки у кваліфікації кращим дев'яти пілотам, за наступною схемою: **1 місце** – 9, **2** – 8, **3** – 7, **4** – 6, **5** – 5, **6** – 4, **7** – 3, **8** – 2 та **9** – 1 бал. «Топ – трасою» у «NASCAR» є «Daytona 500», яка на відміну від «Verizon IndyCar Series», не надає переваги в системі нарахування очок, але є статусною зважаючи на традиції і

Таблиця – Характерні особливості організації та проведення змагань професійних автоперегонів США

Особливості	«NASCAR»	«IndyCar»
Підпорядкування	Підприємство «National Association Stock Car Racing»	Ліра «IndyCar»
Кількість етапів та тривалість проведення (2018р.)	40 (9 міс.)	17 (5 міс.)
Спосіб проведення змагань	Регулярний чемпіонат і плей-офф	Тільки регулярний чемпіонат
Змістова частина гонок	Кваліфікація, практика, власне перегони	Кваліфікація, практика, власне перегони
Дні змагань	П'ятниця, субота, неділя	П'ятниця, субота, неділя
Система нарахування очок	Залікові очки отримують 43 пілоти	Залікові очки отримують всі гонщики
Кількість команд	20	18
Технічні характеристики автомобілів	Седан, двигун V-8 бензин	Автомобіль із відкритими колесами, двигун V-6 етанолове паливо
Тип траси	Овальний трек/кільцева траса	Кільцева траса/вулична дорога
Наявність «топ-трас»	Daytona 500	Indy 500
Показники максимальної швидкості під час гонок	321 км/год	378 км/год
Зацікавленість глядачів	Наявність «шоу» із аваріями	Безпосередня боротьба між командами у строгій регламентації
Кількість «піт-стопів» за гонку	2	2
Тривалість «піт-стопів	13–15 с	8 с
Територія проведення	США (23 штати)	США (17 штатів)
Виробники-автомобілів	Toyota, Chevrolet, Ford	Chevrolet, Honda

значні грошові призові у порівнянні із іншими етапами супер-серій.

У професійних автоперегонах «Verizon IndyCar Series» та «NASCAR» є 18 та 20 команд відповідно. Проте, їхньою спільністю є наявність ідентичних команд, але з різними пілотами та кадровим забезпеченням. Як приклад, такої команди є «Team Penske», яка є діючим чемпіоном в «Verizon IndyCar Series» та гонщики якої, станом на середину сезону 2018, знаходяться в першій десятці супер-серії «Monster Energy NASCAR Cup Series».

На наш погляд, суттєвою відмінністю, що впливає на системи змагань професійних автоперегонів США, є різні технічні параметри спортивних автомобілів. В «NASCAR» використовуються автомобілі класу «седан» (виключно виробники Toyota, Chevrolet, Ford) з восьмициліндровим двигуном на бензиновому паливі, яке підтверджує факт традиційної концепції проведення змагань у цих автоперегонах. У «Verizon IndyCar Series» використовують автомобілі (тільки виробництво Chevrolet, Honda) із відкритими колесами та шестициліндровим двигуном на високотехнологічному етаноловому паливі, варто зазначити, що до 2010 року командам дозволялось змагатись на метаноловому паливі, але з точки зору безпеки було внесено зміни.

Специфічними особливостями характеризуються і конструкції та модифікації змагальних трас

у професійних автоперегонах США. У «NASCAR» траси характеризуються в більшості овальними треками і лише декілька гонок проводяться на кільцевій трасі. Специфіка «Verizon IndyCar Series» полягає у тому, що змагання проводяться на кільцевих трасах і вуличних дорогах. Максимальну швидкість на цих трасах в «NASCAR» було зафіксовано на позначці 321 км/год, а «Verizon IndyCar Series» – 378 км/год.

Зацікавленість глядачів «NASCAR» і «Verizon IndyCar Series», які відбуваються у 26 та 17 штатах відповідно зумовлюється також ефектними видовищними компонентами під час безпосередньої гонки. Так, у «NASCAR» існує значна кількість аварійних ситуацій, що на думку багатьох фахівців, носить характер «шоу» для більшого заохочення глядацької аудиторії. У «Verizon IndyCar Series» аварії не є компонентом спланованості, проте, на нашу думку сприяють видовищності із акцентом на швидкісну, регламентовану офіційними правилами змагань конкуренцію.

Аналіз специфічних компонентів проведення змагань у найвищих серіях професійних автоперегонів «NASCAR» та «IndyCar» дозволив визначити їхні характерні особливості. Значна їх кількість є відмінними, що проявляється у різниці спортивного регламенту та підходів щодо зацікавлення глядачів. Спільні риси досліджуваних автоперегонів спостерігаються у змістовій частині гонки, днях

проведення змагань, деяких регламентуючих складових та представленням в ролі виробника-автомобілів американської компанії Chevrolet. Водночас усі складові компоненти, про які йшлося вище, забезпечують високу популярність обох різновидів автоперегонів на території США.

Висновки. На території США, окрім ігрових видів професійного спорту, високий рівень зацікавленості викликають і професійні автоперегони «NASCAR» та «Verizon IndyCar Series». Ці змагання мають як спільні так і відмінні риси в організаційних і системних аспектах проведення. Змагання підпорядковуються різним керівним структурам, які відповідають за їх розвиток. Існує чіткий календар змагань, який спрямований на максимальне зацікавлення глядачів, спонсорів та команд.

Спортивний регламент базується здебільшого на відмінних рисах. Зокрема різниться кількість етапів та команд-учасниць, система нарахування очок, технічні параметри автомобілів, специфіка трас, географія проведення змагань та додаткові механізми зацікавлення публіки. Водночас змістова частина автоперегонів має й багато спільних

рис. Зокрема однаковою є кількість піт-стопів та в окремих випадках можливість використання автомобілів однієї марки.

Незважаючи на відмінні багато в чому характерні ознаки організації та проведення змагань в автоперегонах «NASCAR» та «Verizon IndyCar Series» їх популярність зростає з року в рік. Це пов'язано перш за все з урахуванням організаторами цих змагань потреб і побажань глядачів, спортивних традицій США та традицій самих досліджуваних автоперегонів.

Перспективи подальших досліджень. Передбачається виявити аспекти систем змагальної діяльності, описати та обґрунтувати їх еволюцію у таких професійних автоперегонах, як «Чемпіонат світу з класичного ралі», «Чемпіонат світу автоперегонів на витривалість», ралі-рейд «Dakar», «Чемпіонат світу з ралі-кросу», «Чемпіонат світу з турингових автоперегонів» з урахуванням різних критеріїв забезпечення їх ефективності. Такий підхід в подальшому дасть змогу охарактеризувати, співставити та виявити особливості систем змагань у різних видах професійних автоперегонів.

References

1. Bilyk OL, Briskin YuA, Pityn MP. Osoblyvosti orhanizatsiyi ta provedennya zmahan v avtosporti (na prykladi «Chempionatu svitu z rali»). *Sport ta suchasne suspilstvo: Zb nauk prats molodykh vchenykh ta materialiv VI Vidkrytoi student konf.* K: InterServys; 2013. 183 s. [Ukrainian]
2. Borysova OV. *Suchasnyi profesiynyi sport i shlyakhy yoho rozvytku v Ukraini (na materialii tenisu):* Abstr. Dr. Sci. (Physical Ed&Sport.). K; 2012. 40 s. [Ukrainian]
3. Briskin YuA, Lynets MM. Sotsialno-ekonomichni aspekty honok «Formula-1». *Aktualni problemy orhanizatsiyi fizychnoho vykhovannya studentskoi ta uchnivskoi molodi Lvivshchyny: zb nauk prats.* L; 2003: 25–8. [Ukrainian]
4. Lynets MM. Ekonomichna efektyvnist system zmahan v komandnykh ihrovykh vyдах profesionalnogo sportu. *Suchasni problemy rozvytku teoriiy ta metodyky sportyvnykh i rukhlyvykh ihor: tezy III Vseukrainskoi nauk-prakt konf.* L; 1999: 18–9. [Ukrainian]
5. Lynets MM. Sotsialno-ekonomichni aspekty suchasnogo profesiynogo sportu. *Aktualni problemy orhanizatsiyi fizychnoho vykhovannya studentskoi ta uchnivskoi molodi Lvivshchyny: zb nauk prats.* L; 2005: 36–7. [Ukrainian]
6. Pityn M, Neroda N, Vaulin O. Porivnyalna kharakterystyka dokhodiv profesiynykh sportsmeniv svitu za 2013 r. *Naukovyi chasopys Natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni MP Drahomanova. Seriya № 15. "Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury. Fizychna kultura i sport". 36 naukovykh prats.* Ed by HM Arzyutov. K: Vyd-vo NPU imeni MP Drahomanova. 2014; 6(49): 120-7. [Ukrainian]
7. Bachynska NV. *Fizychno vykhovannya ta suchasni tendentsiyi rozvytku olimpiyskoho ta profesiynogo sportu v Ukraini: monohrafiya.* Dnipropetrovsk: Vyd-vo «Nova Ideolohiya»; 2011. 192 s. [Ukrainian]
8. Babiak K, Wolfe R. Determinants of corporate social responsibility in professional sport: Internal and external factors. *Human Kinetics Journals . Journal of Sport Management.* 2009; 23(6): 717-42. <https://doi.org/10.1123/jsm.23.6.717>
9. Kahn LM. The sports business as a labor market laboratory. *The Journal of Economic Perspectives.* 2000; 14(3): 75-94. DOI: 10.1257/jep.14.3.75
10. Cain L, Haddock D. Similar Economic Histories, Different Industrial Structures: Transatlantic Contrasts in the Evolution of Professional Sports Leagues. *The Journal of Economic History.* 2005; 65(4), 1116-47. doi: 10.1017/S0022050705000422
11. The Sporting Life. *The Americas.* 1987; 44(1): 97-8. doi: 10.1017/S0003161500073491
12. Hayhoe D, Holland D. *Grand Prix Data Book 1997. A Complete Record of the Formula 1 World Championship from 1950.* 3rd Edition. Duke; 1996. 567 p.
13. Dobson S, Goddard J. *The Economics of Football.* Cambridge: Cambridge University Press; 2011. doi:10.1017/CBO9780511973864

14. Hendrick Motorsports Tops List of NASCAR Teams [digital resource]. Available from: <http://www.thedrive.com/accelerator/18723/hendrick-motorsports-tops-list-of-most-valuable-nascar-teams>
15. NASCAR rules and regulation [digital resource]. Available from: https://ipfs.io/ipfs/QmXoypizjW3WknFiJnKLwHCnL72vedxjQkDDP1mXWo6uco/wiki/NASCAR_rules_and_regulations.html
16. Gallian JA, Ed. *Mathematics and Sports*. Paperbound, 2010. 338 p. 187-8.
17. Vamplew W. *Pay Up and Play the Game: Professional Sport in Britain, 1875-1914*. Cambridge: Cambridge University Press; 1988. 65 p. doi: 10.1017/CBO9780511560866
18. Lucsko D. Real NASCAR: White Lightning, Red Clay, and Big Bill France. *The Business History Review*. 2011 Sum; 85(2): 434-6.
19. Sheldon P. *A Record of Grand Prix and Voiturette Racing*. Vol 1. 1900-1925. St Leonards Press; 1987. 335 p.
20. *Verizon IndyCar Series Rule Book*. USA: Indianapolis; 2018. p 8-70.

УДК 796.712.093.5(73)

ЭФФЕКТИВНОСТЬ СИСТЕМ СОРЕВНОВАНИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ АВТОГОНКАХ США (НА ПРИМЕРЕ «NASCAR» И «INDYCAR»)

Хименес Х., Билык О.

Резюме. Система соревнований в профессиональных автогонках характеризуется различными многоструктурными аспектами. В США наиболее популярными автогонками являются «NASCAR» и «Verizon IndyCar Series». Особенности систем соревнований, в большинстве случаев отличными, являются: наличие различных ответственных структур за проведение соревнований, количество этапов, способ проведения соревнований, содержательная часть гонок, дни проведения соревнований, система начисления очков, количество команд, технические характеристики автомобилей, тип трасс и наличие «топ-трасс», показатели максимальной скорости во время гонок, заинтересованность зрителей, количество «пит-стопов» за гонку и их продолжительность, территория проведения, производители автомобилей. Важным общим признаком суперсерий данных автогонок является их проведение на территории США. Заинтересованность зрителей «NASCAR» и «Verizon IndyCar Series», которые происходят в 26 и 17 штатах, соответственно обусловлено также эффектными зрелищными компонентами при непосредственной гонке. Учитывая специфические традиции соревновательной деятельности в «NASCAR», существует значительное количество аварийных ситуаций, которые способствуют большему поощрению зрительской аудитории. Организаторы соревнований в «Verizon IndyCar Series», с начала становления гонки, сосредотачивают свое внимание на как можно более безопасную и одновременно скоростную соревновательную конкуренцию в соответствии официальной регламентации.

Ключевые слова: автогонки, особенности, соревнования, «NASCAR», «Verizon IndyCar Series».

UDC 796.712.093.5(73)

The Effectiveness of Competition in Professional Racing in the USA (on the Example of «NASCAR» and «IndyCar»)

Khimenes Kh., Bilyk O.

Abstract. The system of competitions in professional auto racing is characterized by various multi-structural aspects. In the USA, «NASCAR» and «Verizon IndyCar Series» are the most popular car races.

The purpose of the study was to identify the characteristic features of ensuring the effectiveness of competition systems in professional US auto racing and compare them.

Research methods: analysis and generalization of data from scientific and methodological literature, analysis of documentary materials, video observation of competitive activities. The features of the competition systems, in most cases are excellent: the availability of various responsible structures for the conduct of the competition, the number of stages, the way of the competition, the content of races, the days of the competition, the points system, the number of teams, vehicle specifications, type of routes and availability «Top-trails», indicators of maximum speed during the race, interest of spectators, the number of «pit stops» for the race and their duration, the territory was held manufacturers of cars.

An important common feature, a super series of these auto racing, is their organization in the USA. Competitions are subject to different governing structures, which are responsible for their development. There is a clear calendar of competitions, which aims at maximizing the interest of spectators, sponsors and teams. The sports regulations of professional racing in the USA are characterized mainly by the distinctive features, the components of which are related to the number of stages and teams participating, the points system, the technical parameters of cars, the specifics of the tracks, the geography of the competitions and additional approaches of public interest.

The commonality of auto racing is observed in the content part of the race, the days of the competition of certain regulatory components and the representation in the role of the manufacturer-cars of the American company Chevrolet. The sports regulations are based mainly on the distinctive features. In particular, the number of stages and teams participating in the competition, the points system, the technical parameters of cars, the specifics of the routes, the geography of the competitions and additional mechanisms of public interest are different. At the same time, the content of the auto race has many similarities. In particular, the number of pit stops and, in some cases, the possibility of using cars of the same brand is the same.

Conclusions. Despite the excellent in many respects characteristic signs of organizing and conducting competitions in the races of NASCAR and Verizon IndyCar Series, their popularity is growing from year to year. This is due primarily to the organizers of these competitions, the needs and wishes of viewers, sports traditions of the United States and the traditions of the most explored races.

Keywords: auto racing, special features, competition «NASCAR», «Verizon IndyCar Series».

The authors of this study confirm that the research and publication of the results were not associated with any conflicts regarding commercial or financial relations, relations with organizations and/or individuals who may have been related to the study, and interrelations of coauthors of the article.

Стаття надійшла 28.08.2018 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування